

पाणलोट क्षेत्र आधारीत जलसंधारण कार्यक्रमासाठी
मृद व जलसंधारणाची कामे मशीनद्वारे करण्यासाठी
आर्थिक मापदंड निश्चित करणेबाबत

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग,
शासन निर्णय क्र. जलस-२००८/प्र. क्र. ५६/जल-७
मंत्रालय, मुंबई - ४०००३२
दिनांक : ११ एप्रिल, २००८.

वाचा :

- (१) शासन निर्णय, नियोजन विभाग क्र. रोहयो २००७/प्र.क्र.९५/रोहयो-१ दिनांक १६ जुलै, २००७ व दिनांक २८ सप्टेंबर, २००७
- (२) शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्र. आदर्श-२००७/प्र. क्र. १२१/जल-७, दिनांक ३० नोव्हेंबर, २००७
- (३) शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्र. राकृवि-२००८/प्र. क्र. १६६/जल-७, दिनांक ३ मार्च, २००८, दिनांक १० मार्च, २००८ व दिनांक १७ मार्च, २००८

प्रस्तावना

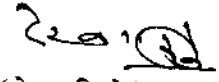
राज्यातील सर्वसाधारण क्षेत्रात व अवर्षण प्रवण क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणात होत असलेली जमिनीची धूप, पावसाचे पाणी अडवण्याची व साठवण्याची पुरेशी व्यवस्था नसल्यामुळे पाणलोट क्षेत्र आधारीत जलसंधारण व मृद संधारणासाठी बरेचसे उपचार गेल्या अनेक वर्षांपासून केंद्र व राज्य पुरस्कृत विविध योजनेअंतर्गत राज्यात राबविण्यात येत आहेत. राज्यातील सुमारे २५० लक्ष हेक्टर क्षेत्रावर पाणलोट विकासाचा कार्यक्रम घेणे शक्य असले तरी आता पर्यंत फक्त ९३ लक्ष हेक्टर क्षेत्रात पाणलोट विकासाची कामे करण्यात आलेली आहेत. तसेच आता पर्यंत ३२,००० पाणलोट सुरु करण्यात आले असले तरी सुमारे ९,००० पाणलोट पूर्ण करण्यात आल्याचे सकृतदर्शनी दिसून येते. उरलेले पाणलोट पूर्णत्वाच्या विविध टप्प्यावर आहेत. हे पाणलोट अपूर्ण रहाण्याची मुख्य कारणे म्हणजे शाश्वत निधीचा अभाव, अपुरा लोकसहभाग व बहुतांशी कामे रोहयो अंतर्गत सुरु करणे अशी आहेत.

२. वरील बाब लक्षात घेवून मराठवाडा व विदर्भ विभागातील क्षेत्रासाठी निश्चित कालावधीत पूर्ण होणारे पाणलोट मिशन शासनाने जाहिर केले आहे व या कार्यक्रमाची अंमलबजावणी गेल्या दोन वर्षांपासून राज्यात सुरु आहे. तसेच गतीमान पाणलोट विकासाचा धडक कार्यक्रम २००७-२००८ मध्ये शासनाने मंजूर केला असून त्याअंतर्गत राज्यात प्रत्येक तालुक्यात १ या प्रमाणे ३५३ पाणलोट गतीमान पध्दतीने पूर्ण करण्यात येणार आहेत.

३. या व्यतिरिक्त राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेअंतर्गत कापूस उत्पादन होणा-या जिल्ह्यात पाण्याची उपलब्धता वाढावी म्हणून शेततळे राबविण्याचा कार्यक्रम मोठ्या प्रमाणात हाती घेण्यात आलेला आहे. विदर्भ व मराठवाडा पाणलोट मिशन, गतीमान पाणलोट विकास आणि शेततळे या योजनेची अंमलबजावणी सिमित कालावधीत पूर्ण होण्यासाठी ही कामे मशीनद्वारे करण्यास देखील शासनाने मान्यता दिली आहे.

४. उपरोक्त कामांसाठी मशिन भाड्याने घेण्यासाठी निविदा संबंधीच्या सविस्तर सूचना आयुक्त (कृषि) महाराष्ट्र राज्य, पुणे निर्गमित करतील.
५. वरील आर्थिक मापदंड रोजगार हमी योजना / महाराष्ट्र ग्रामिण रोजगार हमी योजना या अंतर्गत घेण्यात येणा-या मृद व जलसंधारणाच्या कामांसाठी लागू रहाणार नाहीत.
६. या शासन निर्णयान्वये निश्चित केलेले मापदंड दिनांक १ एप्रिल, २००८ पासून लागू रहातील.
७. सदर शासन निर्णय शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २००८०४११२०४१६००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(रेखा भिडे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

मा. राज्यपाल यांचे सचिव,

मा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव,

मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव

मा. मंत्री (जलसंधारण), यांचे खाजगी सचिव

मा. राज्यमंत्री, (जलसंधारण) यांचे खाजगी सचिव

सर्व मा. मंत्री, राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,

मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्यस्तरीय जलसंधारण सल्लागार परिषद.

मुख्य सचिव यांचे सहसचिव,

सर्व अप्पर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालयीन विभाग

सर्व विभागीय आयुक्त,

आयुक्त (कृषि), महाराष्ट्र राज्य, पुणे,

महासंचालक, कै. वसंतराव नाईक स्वावलंबन मिशन

संचालक, मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

सर्व संचालक, कृषि आयुक्तालय, पुणे

मुख्य अभियंता, लघु पाटबंधारे (स्थानिक स्तर), पुणे

संचालक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,

संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पुणे,

सर्व जिल्हाधिकारी,

सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, /सर्व प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा,

सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक,

सर्व अधीक्षक अभियंता, पाटबंधारे, /सर्व अधीक्षक अभियंता, लघु पाटबंधारे, (स्थानिक स्तर)

संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई, /महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क, मुंबई (प्रसिध्दी करिता),

सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,
सर्व सहसंचालक, सामाजिक वनीकरण वृत्ते,
सर्व मुख्य वनसंरक्षक, / सर्व उपवनसंरक्षक,
सर्व उपायुक्त (विकास),
महाराष्ट्र राज्य जलसंधारण सल्लागार परिषदेचे सर्व अशासकीय सदस्य,
महालेखापाल, (लेखापरिक्षा), महाराष्ट्र १ व २, मुंबई व नागपूर,
महालेखापाल, (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र १ व २, मुंबई व नागपूर,
सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,
सर्व मंत्रालयीन विभाग,
सर्व उप सचिव/अवर सचिव/कार्यासन अधिकारी, ग्राम विकास व जलसंधारणविभाग, मंत्रालय, मुंबई.
निवडनस्ती--जल-७ .

विवरणपत्र-१

शासन निर्णय क्र.जलसं २००८/प्र.क्र.५६/जल-७, दि. ११ एप्रिल, २००८ चे सहपत्र.

मुद व जलसंधारणाची विविध उपचारांची कामे मशिनच्या सहाय्याने करण्यासाठी आर्थिक मापदंडाचा तक्ता.

अ. क्र.	उपचाराचे नांव	तांत्रिक मापदंड										परिमाण	आर्थिक मापदंड (रुपये)				मशिनद्वारे करावयाच्या कामांसाठी आर्थिक मापदंड (रुपये)			
		उतार गट / जमिनीचा प्रकार	पाया रुंदी मी.	बांधाची उंची मी.	माथा रुंदी मी.	बाजू उतार	बांधाचा काटछेद चौ.मी.	बांधाची लांबी परिमाण घ.मी.	सपाटी करण परिमाण घ.मी.	परिमंडळ ३			परिमंडळ ४		परिमंडळ ३		परिमंडळ ४			
										ज.जा.उ. जो. / डों. क्षेत्र	इतर		ज.जा.उ. जो. / डों. क्षेत्र	इतर	ज.जा.उ. जो. / डों. क्षेत्र	इतर	ज.जा.उ. जो. / डों. क्षेत्र	इतर		
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९		
१	ढाळीचे बांध बंदिस्ती	भारी	२.५०	०.८०	०.५०	१.२५:१	१.२०	१५	--	प्रति हेक्टर	५३२०	४६६०	५२००	४५३०	३८१५	३५१०	३८००	३५७५		
		मध्यम	२.३०	०.७५	०.५०	१.२०:१	१.०५	१६५	--	"	७३५०	६४२०	७१९०	६२७०	५२८०	४९७०	५२५५	४९५५		
		हलकी	२.००	०.७५	०.५०	१:१	०.९५	२१०	--	"	८२८०	७२००	८१००	७०७५	५९६५	५६२०	५९३५	५६००		
२	भातखाचरे बांध बंदिस्ती (मजगी) (पश्चिम महाराष्ट्र/ कोकण करीता)	३% पर्यंत	१.८०	०.६८	०.४५	१:१	०.७५	६५०	७५०	प्रति हेक्टर	४६२५०	४०१९०	४४८९०	३९०८०	३०९९०	२९३४०	३०९७५	२८९२०		
		३ ते ६% पर्यंत	१.८०	०.७५	०.३०	१:१	०.७५	७२०	१३१२	"	६९६२०	६०४८०	६७५६०	५८८००	४५५६०	४२९६०	४५३४५	४२३३५		
		६ ते ८% पर्यंत	१.८०	०.७५	०.३०	१:१	०.७५	८१७	१५००	"	७९३३०	६८९२०	७७०००	६७०००	५९८४०	४८९०५	५९६००	४८२४०		
३	भात खाचरे बांध बंदिस्ती (पेंडी बंडींग) (विदर्भा करीता)	--	२.२०	०.६०	०.४०	१.५:१	०.७८	७७८	५६२.५	प्रति हेक्टर	४२१००	३६५००	४०८००	३५५००	३००९०	२८०७५	२९८६०	२७९१०		

अ. क्र.	उपचाराचे नांव	तांत्रिक मापदंड										परिमाण	आर्थिक मापदंड (रुपये)				मशिनद्वारे करावाऱ्या कामांसाठी आर्थिक मापदंड (रुपये)			
		उतार गट / जमिनीचा प्रकार	पाया रुंदी मी.	बांधाची उंची मी.	माथा रुंदी मी.	बाजू उतार	बांधाचा काटछेद चौ.मी.	बांधाची लांबी परिमाण घ.मी.	सपाटी करण परिमाण घ.मी.	परिमंडळ ३			परिमंडळ ४		परिमंडळ ३		परिमंडळ ४			
										ज.जा.उ. जो. / डों. क्षेत्र	इतर		ज.जा.उ. जो. / डों. क्षेत्र	इतर	ज.जा.उ. जो. / डों. क्षेत्र	इतर	ज.जा.उ. जो. / डों. क्षेत्र	इतर		
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	
४	बांध बदिस्ती (कंपार्टमेंट वंडींग)	० ते ४ उतार व हलकी जमीन	१.८०	०.७५	०.३०	१:१	०.८०	२००	--	प्रति हेक्टर	६५००	५८००	६३००	५६००	५००५	४७६०	४९८०	४७६०	४७६०	
		० ते ४ उतार व मध्यम जमीन	२.००	०.८५	०.३०	१:१	१.००	२००	--	"-	७८००	६९००	७६००	६८००	५९३०	५६६०	५९३०	५६६०	५६४५	
		० ते ४ उतार व भारी जमीन	२.२५	०.९०	०.४५	१:२.५:१	१.२०	२००	--	"-	९९००	८९००	८९००	७९००	६८२५	६५६०	६८५५	६५६०	६५६०	
		शेततळे																		
५	शेततळे	अ) १५X१५X३ मी.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१				४४१	प्रति शेततळे	२७९१५	२२३००	२७९२५	२३५९५	१८१४५	१६७७०	१७९००	१६५१५	१६५१५	१६५१५		
		ब) २०X१५X३ मी.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१				६२१	प्रति शेततळे	३९३१०	३४२२०	३८९१५	३३२२५	२५५५५	२३६१०	२५२१०	२३६१०	२३६१०	२३६१०		
		क) २०X२०X३ मी.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१				८७६	प्रति शेततळे	५५४५०	४८२७०	५३८७५	४६८७०	३६०४५	३३३०५	३५५६०	३२८१०	३२८१०			
		ड) २५X२०X३ मी.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१				११३१	प्रति शेततळे	७९५९०	६२३२०	६९५६०	६०५१०	४६५३५	४३०००	४५९१०	४२३६०	४२३६०			
		इ) २५X२५X३ मी.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१				१४६१	प्रति शेततळे	९२४८०	८०५००	८९८५५	७८९६५	६०९१५	५५५५०	५९३०५	५४७९५	५४७९५			
		फ) ३०X२५X३ मी.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१				१७९१	प्रति शेततळे	११३३७०	९८६८५	११०१५०	९५८२०	७३६९५	६८०९५	७२७००	६७०७५	६७०७५			
		ग) ३०X३०X३ मी.	बाजू उतार १:१ ते १.५:१				२१९६	प्रति शेततळे	१३९०१०	१२१०००	१३५०५५	११७४९०	९०३५५	८३४९०	८९१४०	८२२४०	८२२४०			

अ. क्र.	उपचाराचे नांव	तांत्रिक मापदंड								परिमाण	आर्थिक मापदंड (रुपये)				भूगोलीय मापदंड (रुपये)			
		उत्तर गट / जमिनीचा प्रकार	पाया रुंदी मी.	बांधाची उंची मी.	माथा रुंदी मी.	बाजू उतार	बांधाचा काटछेद चौ.मी.	बांधाची लांबी परिमाण घ.मी.	सपाटी करण परिमाण घ.मी.		परिमंडळ ३	परिमंडळ ४	परिमंडळ ३	परिमंडळ ४	ज.जा.ड. जो. / डों. क्षेत्र	ज.जा.ड. जो. / डों. क्षेत्र	परिमंडळ ३	परिमंडळ ४
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९
६	मार्तीचे नालाबांध	मुख्य बांध १) बाजू उतार - १.५:१ ते २:१, २) माथा रुंदी - १ ते १.५ मी. ३) सांडव्यावृत्त वाहणा-या पाण्याची उंची - ०.४० ते १ मी. ४) फ्री बोर्ड - १.०० मी. ५) अभेद्य भित्त - १) बाजू उतार १:१ २) माथा रुंदी ०.६० मी. ६) सी.ओ.टी. (नालातळ्यामध्ये) १) बाजू उतार - ०.५:१, २) तळ रुंदी - ०.६० मी. ७) सी.ओ.टी. (नालातळ्यातिरिक्त) १) माथा रुंदी - १.०० मी. २) तळ रुंदी - १.०० मी.																
१ टक्के नाला तळ उतारापर्यंत	१ टक्के	प्रति ह.व.मी.	२९६००	२५७००	२८७००	२५०००	२४१४५	१७४७५	१८६५५	१७०००	२५०००	२४१४५	१७४७५	१८६५५	१७०००	२५०००	२४१४५	१७०००
२ टक्के नाला तळ उतारापर्यंत	२ टक्के	प्रति ह.व.मी.	५९६००	४४८००	५००००	४३५००	३३०२५	३०४६५	३२५००	५००००	४३५००	३३०२५	३०४६५	३२५००	५००००	४३५००	३२५००	२९५८०
३ टक्के नाला तळ उतारापर्यंत	३ टक्के	प्रति ह.व.मी.	६७५००	५८७००	६५५००	५८७००	५८७००	५८७००	५८७००	६५५००	५८७००	५८७००	५८७००	५८७००	६५५००	५८७००	५८७००	३८७६०
७ अ) सलग समपातळी चर (०.४५ खोलीचे चर)	अ) सलग समपातळी चर (०.४५ खोलीचे चर)	सलग समपातळी चराच्या तळाचा पाया रुंदी ०.६० मी. व ०.४५ मी. खोली	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
मॉडेल क्रमांक १	मॉडेल क्रमांक १	कोकण व पश्चिम घाट प्रदेशासाठी	प्रति हेक्टर	१८९००	१६८००	००	००	००	००	१५९००	१४५५५	१५९००	१४५५५	१५९००	१४५५५	१५९००	१४५५५	००

अ. क्र.	उपचाराचे नांव	तंत्रिक मापदंड										परिमाण	आर्थिक मापदंड (रुपये)				मशिनद्वारे करावयाच्या कामांसाठी आर्थिक मापदंड (रुपये)				
		उतार गट / जमिनीचा प्रकार	पाया रुंदी मी.	बांधाची उंची मी.	माथा रुंदी मी.	बाजू उतार	बांधाचा काटछेद चौ.मी.	बांधाची लांबी परिमाण घ.मी.	सपाटी करण परिमाण घ.मी.	परिमंडळ ३			परिमंडळ ४		परिमंडळ ३		परिमंडळ ४				
										ज.जा.ड. जो. / डों. क्षेत्र	इतर		ज.जा.ड. जो. / डों. क्षेत्र	इतर	ज.जा.ड. जो. / डों. क्षेत्र	इतर	ज.जा.ड. जो. / डों. क्षेत्र	इतर			
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	प्रति हेक्टर	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	
	मॉडेल क्रमांक २	कोकण व पश्चिम घाट प्रदेशासाठी											२११००	१९६००	००	००	१७६००	१६९४०	००	००	००
	मॉडेल क्रमांक ३	--" --										--" --	२३५००	२२१००	००	००	२०२१०	१९५१५	००	००	००
	मॉडेल क्रमांक ४	--" --										--" --	३४०००	३१८००	००	००	२९०४०	२८११५	००	००	००
	मॉडेल क्रमांक ५	अवर्षाण प्रवण क्षेत्र व हेमखास भावसाच्या प्रदेशासाठी										--" --	१४३००	१२८००	१३९००	१२४००	१०८०५	१०१४०	१०६६५	१००१५	१००१५
	मॉडेल क्रमांक ६	--" --										--" --	१६७००	१४१००	१६२००	१४४००	१२५२५	११७४०	१२३७०	११६०५	११६०५
	मॉडेल क्रमांक ७	--" --										--" --	२१०००	१८७००	२०५००	१८१००	१५७२०	१४७१०	१५५३०	१४५४५	१४५४५
	मॉडेल क्रमांक ८	--" --										--" --	२९७००	२६३००	२८१००	२५५००	२२०४०	२०५९०	२१७८०	२०३७०	२०३७०
	ब) गुरे प्रतिवर्षिक चर (सलग समपातळी चराचा १० हेक्टरपेक्षा अधिक सलग गट असल्यास	१) चराचा पाया रुंदी ०.६० मी. २) खोली १.०० मी. ३) चराचा माथा १.९० मी. ४) प्रति हेक्टर चराची लांबी १०२ मी.										प्रति २ मी.	६०	५५	६०	५५	३८	३५	३७	३५	३५

टीप :- शेततळ्याच्या मंजूर आर्थिक मापदंडाचे परिमाण प्रति हे.घ.मी. आहे. तथापि प्रत्यक्षात शेततळ्याच्या विविध आकारमानानुसार प्रति शेततळे मंजूर मापदंड गृहित धरून मशिनच्या सहाय्याने करावयाच्या कामासाठी हे आर्थिक मापदंड लागू राहतील.